

Szövérfi

Van ilyen magyar családnév, mégpedig, amint erről megbízható forrásból értesültem, nem amolyan *Alapfi* (<Grund), *Iramfi* (<Renner), *Jelenfi* (<Jellinek)-féle nyelvújításkori csinálmány (l. ezekről NNyv. I. 12), hanem hagyományosan reánk jutott régi magyar családnév. Egy társaságban szóba kerülve e név, valaki azt a véleményét fejezte ki, hogy ennek előtagja talán a *sző* ige (-ár) -ér képzős származéka (mint amilyenek pl. R. *bojt*, bolygat, kerget': *bojtár*, *buv-ik*: *buvár*, *hajtos*: *hajcsár*, *lő*: R. *lövér*, *töltős*: *tölcsér* stb.) és ebben az esetben a 'takács' fogalom eredeti magyar nevét őrizné. (Az e fogalom kifejezésére ma használt *takács* szó ugyanis szláv jövevény). De én ezt a feltevést nem tartom elfogadhatónak. Először is azért nem, mert egy 'takács' jelentésű egykori *szövérfi* főnévnek nyelvünk történetében sehol semmi nyoma. De főleg azért nem, mert vannak ugyan a mi nyelvünkben nagy számmal *Péterfi*, *Pálfi*, *Antalfi*, *Dezsőfi*, *Gálfi*-féle családnevek, vagyis olyanok, melyeknek előtagja az apa személyneve, de *Takácsfi*, *Kovácsfi*, *Asztalosfi*, *Kőművesfi*, *Katonafi*, *Huszárfi*-félék, vagyis olyanok, melyeknek előtagja az apa foglalkozását jelöli, tudtommal sehol sincsenek.

E *Szövérfi* családnévnek más magyarázatán gondolkozva először is az jutott szembe, hogy van Maros-Torda megyében egy *Szövérd* nevű község. Tudván pedig azt, hogy régi helyneveink legnagyobb része korábbi személynévből való, fel merem tenni először is azt, hogy a *Szövérfi* családnév előtagja napjainkig őrzi ennek az ó-magyar *Szövérd* személynévnek az emlékét. Hogy a 'Szövérd fia' jelentésű *Szövérdfi* összetétel hangsorából kiesett a zöngétlen *f* előtti (*d*>)*t*, az egyáltalán nem feltűnő. Teljesen szabályos jelenség ugyanis az, hogy egy három mássalhangzóból álló mássalhangzó-torlódás úgy szűnik meg, hogy az első kettő közül kiesik az, amelyik kevésbé hangzós. (L. erről MNy. XXVIII, 140). Pl. R. *Bartkó* > *Barkó* csn., *Bértkó* csn. > *Bérkó* csn., *csalárdkozik* > R. *csalárkozik*, *csalárdság* > R. *csalárság* (R. *Fortunád* szn. > R. *Fortonád* >), *Fortínád* > *Farnád* hn. (ugyanígy *Farnós* hn.), R. *Hundertmark* > R. *Hondor-*

mark hn. (Csánki I, 258), *hordhat* > *N. horhat*, *kérdkédik* > *kérekédik*, *R. Kerthely* > *Kerhej* hn. (Szabó T. Attila: MNy. XXXVI, 138), *N. kőrtve* > *N. körve*, (*Márton* ~ *Marton*.) *Martkő* > *Markó* csn., *Martközi* > *Markői* csn., *tarthat* > *N. tarhat*. A Szövérd helynév és a Szövérfi csn. alapján szerintem joggal feltehető Szövérd személynévről pedig az a véleményem, hogy ez hangrendi átesapás útján keletkezett változata az Árpád-kori *Szovárd* szn.-nek. (Azonos ezzel a XI.—XIII. sz.-ban igen kiterjedt és nagyhirű *Szovárd* > *Szoárd* nemzetség neve is). Ilyen hangrendi átesapásra is jó sok példát idézhetnék, de elég lesz ez alkalommal a MNy. XXIII, 131 már közöltekre utalni.

Hogy pedig mi ezen ó-magyar Szövérd < Szovárd személynév eredete? Ez nyilvánvalóan azonos azzal a honfoglaláskori, sőt honfoglalás előtti pogány személynévvvel, melyet ma ugyan Anonymusnál és más Árpád-kori írott emlékeinkben található *Zoard* és *Zuard* alakjának téves olvasása következtében általában szókezdő *z* hanggal és *v* nélkül *Zoárd*-nak vagy *Zuárd*-nak szoktunk ejteni (pl. Kisfaludynál is: „Nyargal Zuárd az éjben“), de amelynek akkori ejtése *Szovárd* > *Szuárd*, még régibb alakja pedig a Konstatinus Porphyrogennétosnál (De admin. imp. 38.) *Szabartoi*-nak írott¹) *Szavarti* (Moravcsik: MNy. XXXII, 225) > *Szivárdi* vagy *Szavárdi* volt. Erről Németh Gyula (MNy. XXV, 87) már kimutatta, hogy azonos egy honfoglalás előtti török népnek a nevével, vagyis olyan természetű és eredetű, mint amelynek pl. ma a *Török*, *Rác*, *Horvát*, *Német*, *Tót*-féle (személynevekből lett) családnevek.

Ez a *Szövérfi* családnév tehát igazán— szép multra tekinthet vissza!

Horger Antal.

Der Vorderteil des zusammengesetzten Familiennamen *Szövérfi* ‚Sohn des Szövérd‘ ist nach Zeugenschaft des Ortsnamen *Szövérd* gewiss ein altung. Personennamen. (Die ursprüngl. Form des Familiennamens ist daher *Szövérdfi*). Dieser Personenn. ist aber nur eine Lautvariante der älteren Form *Szovárd* > *Szuárd*, die bei Anonymus *Zoard* ~ *Zuard* geschrieben ist. (Aus irriger Lesung dieser Schreibart entstand der heute gebräuchliche ung. Personenn. *Zoárd*). Älteste Form bei Konstantinus Porphyrogennetos (nincs görög), zu lesen: *Szavarti*. Dies aus dem Namen eines alttürkischen Volksstammes.